

JOSEP MARIA LLORENS I CISTERÓ

JOSEP DOLCET

Societat Catalana de Musicologia

El dia 14 de juny d'enguany va morir, a la seva residència als afores de Lliçà d'Amunt, on vivia retirat des de la seva jubilació l'any 1988, el doctor Josep Maria Llorens i Cisteró. Amb la seva desaparició, el nostre país perd el darrer exponent d'allò que encara podem anomenar la *musicologia clàssica*, tal com s'entenia a casa nostra des de les èpoques heroiques de Felip Pedrell, a les acaballes del segle XIX. Certament, mossèn Llorens —així era com l'anomenàvem tots els qui el vàrem conèixer— va poder veure i viure, per la seva longevitat —tenia noranta-sis anys—, l'evolució d'aquesta disciplina cap a les tendències i pràctiques holístiques i interdisciplinàries actuals, com també l'adopció progressiva dels avenços tecnològics i de les renovacions de les ciències humanístiques.

Com a sacerdot, musicòleg, historiador i pedagog, mossèn Llorens va ser un fidel continuador del llegat del seu mestre Higiní Anglès, fins al punt que, en arribar a la direcció de l'antic Instituto Español de Musicología (IEM) del Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC), va esmerçar la seva activitat a la culminació dels projectes iniciats pel seu predecessor. Però no hem d'oblidar que, també en el camp de la musicologia de Catalunya, Llorens va mirar de seguir les passes del seu mestre venerat, si més no en la tasca que aquest va dur a terme al front del Departament de Música de la Biblioteca de Catalunya, que al seu torn havia estat el resultat dels afanys de Felip Pedrell a l'Institut d'Estudis Catalans de l'etapa de la Mancomunitat de Prat de la Riba.

Nascut a Guissona el 8 de febrer del 1923, Josep Maria Llorens va començar a estudiar música quan tenia set anys, però l'any 1939 ja va ingressar al Seminari Conciliar de Barcelona, on va cursar humanitats, filosofia i teologia fins a la seva ordenació sacerdotal, el 1949. Al Seminari, tanmateix, també va poder formar-se musicalment amb els professors que hi impartien classe, com ara Lluís Maria Millet i Millet (1906-1990) i el pare Robert de la Riba (1912-1999), i va arribar a ser l'organista del centre en els seus darrers cinc anys d'estudis.

Durant aquesta etapa, i gràcies a unes conferències que impartia Higiní Anglès, cap del Departament de Música de la Biblioteca de Catalunya —llavors anomenada Biblioteca Central—, mossèn Llorens va descobrir la musicologia histò-

rica. Era l'any 1944, i aquella trobada amb Higini Anglès marcaria la seva trajectòria en endavant: el 1949, becat pel bisbat de Barcelona per anar a Roma a doctorar-se en teologia, va bescanviar aquests estudis pels de ciències musicals que es feien al Pontificio Istituto di Musica Sacra, que des de feia poc dirigia Anglès. D'ell mateix va rebre allà la formació en musicologia i formes musicals gregorians, però també va cursar-hi cant gregorià (Pierre Thomas), paleografia musical (Eugène Cardine), direcció coral (Domenico Bartolucci), paleografia diplomàtica i literària (Kempf), modalitat (Desroquettes), història de la música (Luigi Ronga) i història de l'art (Kirschbaum).

Val a dir, tanmateix, que les tasques musicològiques de Josep Maria Llorens ja es varen iniciar quan encara estava estudiant a Roma. Entre els anys 1951 i 1955 va estar becat per la Escuela Española de Historia y Arqueología en Roma del CSIC per tal d'investigar diferents arxius musicals de Roma (l'Archivio di Stato, l'Ambaixada espanyola davant la Santa Seu o l'Església de Santiago, San Ildefonso y Montserrat), i el 1954 va ser *collaboratore scientifico* de la Biblioteca Vaticana. D'aquells anys daten les seves primeres publicacions, centrades en la catalogació dels fons musicals vaticans de la Capella Sixtina i de la Capella Júlia.

En acabar els estudis i pràctiques a Roma, i un cop llicenciat en música sacra i amb el doctorat en ciències musicals que li va valdre el 1969 la Medalla d'Or del papa Pau VI, Josep Maria Llorens era, d'alguna manera, la persona destinada a donar continuïtat a les tasques d'Higini Anglès. Des del 1955 ja era el secretari de l'IEM, amb seu a Barcelona, i el 1958 havia substituït el seu mestre com a cap i conservador del Departament de Música de la Biblioteca de Catalunya. A més a més d'aquests càrrecs, va incidir en la formació de les noves generacions des de la càtedra de musicologia, història i estètica de la música, folklore i cant gregorià que hi havia al Conservatori del Liceu (1963-1989), coordinant-ho amb un curs superior de musicologia de tres anys organitzat al mateix IEM, on també eren derivats els alumnes matriculats al Conservatori Superior Municipal de Música de Barcelona. D'altra banda, també són molt nombroses les activitats que va dur a terme en forma d'actes, conferències, concerts, cursos estivals, etc., com ara les emissions setmanals d'una hora i en directe al programa *Estudio de la música antigua* de Ràdio 2 de RNE o els cicles historicomusicals que va impartir a l'Istituto Italiano di Cultura de Barcelona i al centre musical Ars Nova. No és estrany, doncs, que tota una generació de musicòlegs catalans ens haguem format en mig del seu guiatge.

Paral·lelament, Josep Maria Llorens desenvolupava la seva carrera pròpia dins l'IEM del CSIC: ajudant científic l'any 1970, vicedirector i investigador científic l'any següent, per arribar a director del centre el 1982 i professor d'investigació el 1984. Un cop al front de l'IEM, Llorens va haver de superar diverses crisis: el 1983, l'amenaça de desaparició del centre, davant la qual va rebre diferents mostres de suport de la comunitat musicològica internacional, situació que es va resoldre amb la seva transformació, el 1984, en Unidad Estructural de Investigación de Musicología (UEI) de la Institució Milà i Fontanals del CSIC. El 1987 també va aconseguir el manteniment de la revista del centre, *Anuario Musical*, també gràcies a diferents suports internacionals.

La seva tasca com a investigador i musicòleg, pròpiament dita —després de les seves primeres activitats com a catalogador i recopilador a Roma—, va centrar-se en les directrius de l'IEM, principalment en la publicació monumental de les obres completes —*opera omnia*— dels polifonistes espanyols del Siglo de Oro. L'any 2005 havia assolit la culminació de les de Francisco Guerrero (catorze volums en total) i en morir tenia preparat el desè i darrer volum de les de Cristóbal de Morales, que ha d'incloure els himnes i les lamentacions. Cal recordar que la publicació d'*opera omnia* d'aquesta mena és, per regla general, una tasca que esdevé progressivament feixuga a mesura que es va construint: els volums inicials, dedicats a les obres més grans i conegudes (sovint impreses ja en vida del compositor) desconeixen els problemes de les obres menors, inèdites i disperses, que sovint comporten una tasca ingent de discerniment i confrontació de fonts secundàries.

Si en el camp de la música per a tecla, Higiní Anglès havia endegat la publicació de les obres de Joan Baptista Cabanilles, mossèn Llorens va iniciar la publicació de les del més famós deixeble d'aquest organista valencià, Josep Elies, de les quals n'han arribat a aparèixer quatre volums. També dins les publicacions de la Biblioteca de Catalunya, però també del CSIC i del Conservatori del Liceu, Llorens va publicar diferents obres de tecla inèdites de Josep Elies i de Cabanilles, com de Pablo Nassarre, Joan de Sant Agustí i Vicent Hervàs. Llorens també va treballar aspectes de la música medieval —Pere el Cerimoniós i la seva època— i va col·laborar amb Anglès en l'edició de les *Cantigas de Santa María* del rei Alfons X. Va ser un dels principals assessors de la sèrie discogràfica «Monumentos históricos de la música española» del Ministerio de Educación y Ciencia (enregistraments de Francisco Guerrero, Tomás Luis de Victoria i les *Cantigas* d'Alfons X) i va col·laborar en revistes de musicologia i en diferents diccionaris nacionals i estrangers.

Finalment, no hem d'oblidar la seva activitat de sacerdot de l'Església catòlica, sovint en relació amb la música. Un cop ordenat, el 12 de març del 1949, a Sant Vicenç de Sarrià, va ser designat coadjutor de la parròquia de Sant Salvador del Vendrell, i després capellà del col·legi i residència Lestonnac (1956) i capellà de la colònia italiana a Barcelona (1965-1970). Des del 1969 ho era de la parròquia de Sant Esteve de Palaudàries de Lliçà d'Amunt. A banda, des del 1957 era membre de la Comissió Diocesana de Música Sagrada, i des del 1968 consultor de la Comissió Diocesana de Litúrgia de Barcelona. També fou el creador del Centre Difusor de Música Sacra per a l'ensenyament i pràctica del cant gregorià a l'església de Santa Anna.

Des de la Societat Catalana de Musicologia volem manifestar el nostre record sentit envers qui, des del seu doble vessant de sacerdot i musicòleg, va maldar per mantenir viu, amb la seva bonhomia proverbial, però també amb constància i fidelitat a tota prova, el llegat del seu mestre. Descansi en pau.